

Cu ce palavre oarbe, lipsite de noimă și caraghioase izbuteau aceste oracole ale diavolului să-i atragă și să-i mulțumească pe oameni, eu unul nu pot să-mi închipui. Ceea ce-i sigur e că numeroși mușterii se îmbulzeau zi de zi la ușile lor. Și numai ce se arăta pe stradă un individ solemn cu o vestă de catifea, un guler înalt și o mantie neagră, așa cum erau de regulă înveșmântați acești scamatori, numai ce vedeai lumea urmărindu-i în convoi și punându-le întrebări din mers.

Nu e nevoie să vă mai spun câtă îngrozitoare înșelătorie zăcea în toate spusele lor și care le era scopul. Dar n-a existat leac împotriva lor până când însăși ciuma nu le-a pus capăt, descotorosind orașul chiar de acești magicieni. Marea blestemăție era că atunci când bieții oameni îi întrebau pe acești așa-ziși astrologi dacă va fi o molimă sau nu, ei toți răspundeau că va fi, pentru că această afirmație le întreținea lor negoțul. Dacă oamenii n-ar fi fost menținuți într-o continuă stare de spaimă în legătură cu acest lucru, toți vracii și-ar fi pierdut rostul, și puterea lor ar fi luat sfârșit. Dar ei vorbeau întruna despre cutare și cutare înrâurire a stelelor, despre conjuncția cutărilor și cutărilor planete, care neapărat vor aduce boală și tulburări, prin urmare ciumă. Iar unii aveau cutezanța de a spune că ciuma s-a și dezlănțuit, ceea ce era perfect adevărat, deși ei n-aveau de unde s-o știe.

Ca să fim drepti, clericii și predicatorii de toate felurile, care erau însă serioși și aveau înțelegerea lucrurilor, tunau și fulgeau împotriva vracilor și a altor practici primejdioase și dezvăluiau nebunia și ticăloșia tuturor acestora. Iar oamenii chibzuiți și cu capul pe umeri îi priveau cu dispreț și cu scârbă. Dar era cu neputință să-i convingi de adevăr pe cei din straturile mijlocii sau pe cei săraci, care-și agonisneau traiul din trudă. Spaiemele acestora erau mai puternice decât oricare alt simțământ. Și-și zvârleau banii, cu nesocotință, pe asemenea aiureli. Mai cu seamă slujnicele și feciorii din casele avute alcătuiau grosul mușterilor acestor vraci. Și, după prima nelipsită întrebare: „O să fie ciumă?“ urmau, de obicei, asemenea întrebări:

— O, Doamne, ce-o să se întâmple cu mine? Stăpâna mea o să mă mai țină în slujbă sau o să mă dea afară? Ea o să rămână aici sau o să plece la țară? Și dacă pleacă la țară, o să mă ia și pe mine sau o să mă lase aici pradă foametei și bolii?

Și la fel întrebau și feciorii.

Adevărul este că soarta bietelor slujnice a fost jalnică, așa cum voi avea prilejul să arăt, pentru că au fost date afară din slujbă în număr foarte mare și au murit cu duiumul. Mai cu seamă dintre cele pe care falșii profeți le umpluseră de speranțe că vor fi păstrate în serviciu și că vor pleca la țară împreună cu stăpânii și stăpânele lor. Și dacă ocrotirea publică nu s-ar fi îngrijit de aceste biete făpturi, extrem de numeroase, ele ar fi avut parte de condiții mai mizere decât toți ceilalți cetățeni ai orașului.

Toate aceste fapte au tulburat mințile oamenilor de rând multe luni de zile, când abia se arătaseră primele semne de îngrijorare, înainte ca molima să se fi dezlănțuit de-adevăratelea. Dar nu trebuie să uit să adaug că o mare parte dintre cetățeni s-au comportat altminteri. Cârmuirea încuraja pioșenia și organiza rugăciuni publice, zile de post și de umilință, în care oamenii se destăinuiau în public și implorau mila divină pentru a abate cumplita pedeapsă de pe capetele lor. Nu pot să vă descriu graba cu care oamenii de toate credințele au îmbrățișat acest prilej; se îmbulzeau în biserici și la întruniri și atâta se înghesuiau, încât uneori nu te puteai apropia nici de ușa unei biserici. Zilnic se oficiau slujbe de dimineață și de seară la numeroase biserici, și la altele existau zile speciale de rugăciune. La care oamenii luau parte cu o neobișnuită cucernicie. Unele familii, de o credință sau alta, țineau posturi familiale, la care erau admise numai rudele apropiate.

Încă o dată lumea dădea dovadă că știe să-și poarte partea ei de povară. Până și Curtea regală, până atunci veselă și risipitoare, și-a îmbrăcat o mască de îngrijorare față de nefericirea publică. A fost interzisă jucarea tuturor pieselor de teatru și a interludiilor, puse în scenă după moda Curții franceze, și care

începuseră să se răspândească și la noi. Au fost închise casele de jocuri de noroc, sălile de dans, sălile de muzică ce se înmulțiseră și începuseră să vatăme moravurile poporului. Și toți măscăricii, teatrele de păpuși, dansatorii pe sârmă și alți saltimbanci, care fermecaseră până atunci pe oamenii sărmani, s-au lăsat de meserie. Pentru că mințile oamenilor erau împovărate de alte gânduri. Iar tristețea și groaza acestor gânduri se așternuseră pe toate chipurile, chiar și ale celor mai de jos. Moartea își fâlfâia aripa în fața ochilor lor, și fiecare om se gândea la groapă, nu la veselie și la distracție.

Dar chiar aceste meditații care, bine îndrumate, i-ar fi făcut pe oameni să cadă în genunchi și să-și mărturisească cu smerenie păcatele, implorând mila divină în asemenea vremuri de restriște, chiar aceste meditații, zic, stârneau la unii oameni reacții întru totul opuse: cei neștiutori și nătângi în gândirea lor, după cum înainte fuseseră nechibzuți și animalici, acum, sub imboldul fricii, cădeau în extremele nebuniei. Și așa cum am arătat, alergau la scamatori și vrăjitori, la tot felul de șarlatani, ca să afle care le va fi ursita. Iar aceia le hrăneau temerile și-i țineau în neconținută alarmă și stare de trezie, cu scopul de a-i înșela și a le goli buzunarele. Și oamenii erau destul de nebuni încât să alerge la vrăjitori și vraci și doftoroaie în căutare de doctorii și leacuri; înghițeau la hapuri și la fierturi și la licori de apărare cât încăpea în ei. Și nu numai că și-au risipit banii, dar și-au otrăvit singuri organismul, de teamă să nu li-l otrăvească boala, și astfel și-au pregătit trupurile pentru ciumă, în loc să se ferească de ea. Pe de altă parte, e de necrezut și cu greu se poate închipui în ce măsură stâlpii caselor și colțurile de stradă erau pline de înștiințări ale doftorilor și de afișe ale altor ignoranți care tămăduiau cu leacuri băbești și măsluiau medicina și-i poșteau pe oameni să vină la ei să-i vindece. Aceste anunțuri erau scrise de obicei cu fel de fel de înflorituri de acest gen:

„Hapuri preventive, FĂRĂ GREȘ, împotriva ciumei.“
 „Rețete MIRACULOASE împotriva molipsirii.“ „Întăritoare SUVERANE împotriva otrăvirii aerului.“ „Instrucțiuni PRECISE

de comportament în cazul contaminării.“ „Pilule anti-ciumă.“ „INCOMPARABILE licori împotriva ciumei, nemaicunoscute până acum.“ „Leac UNIVERSAL împotriva ciumei.“ „UNICA apă de ciumă AUTENTICĂ.“ „ANTIDOTUL REGAL în cazul oricărei boli molipsitoare“ – și multe altele pe care nu mi le mai pot aminti. Dacă-aș putea, aș umple o carte întreagă numai cu ele.

Alții lipeau anunțuri prin care poșteau oamenii la locuințele lor, pentru a le oferi îndrumări și instrucțiuni în caz de molipsire. Și aceștia aveau titluri uriașe care sunau cam așa:

Eminent medic olandez, de curând sosit din Olanda unde a locuit în tot timpul Marii Ciume care a bântuit anul trecut la Amsterdam, și a tămăduit o sumedenie de oameni molipsiți de ciumă.

Doamnă italiancă, de curând sosită de la Neapole, deținând un leac secret de preîntâmpinare a molipsirii, leac descoperit datorită mării sale experiențe, și cu care a tămăduit miraculos bolnavii de ciumă de pe acele meleaguri, unde mureau câte 20.000 de oameni pe zi.

Bătrână doamnă care a practicat medicina, cu mari succese, în timpul ultimei mari ciume care a năpăstuit acest oraș, Anno 1636, își oferă sfaturile numai doamnelor. Poate fi consultată etc.

Medic de mare experiență, care a studiat îndelung doctrina antidoturilor împotriva oricăror otrăvuri și infecții, a ajuns, după 40 de ani de practică, la o asemenea măiestrie, încât poate, cu binecuvântarea Domnului, îndruma pe oricine cum să se ferească de orice boală contagioasă, îndrumări gratuite pentru săraci.

Am spicuit cele de mai sus în chip de exemple. V-aș mai putea oferi două-trei duzini de același fel, și încă să mai rămână o sumedenie nepomenite.

Dar e de ajuns pentru oricine ca să-și facă o părere despre starea de lucruri din acea vreme; și despre faptul că o bandă de hoți de buzunare și de tâlhari nu numai că înșelau buna-credință și furau banii bieților oameni din popor, dar le otrăveau și trupurile cu amestecuri îngrozitoare și dăunătoare. Unele dintre doctorii erau amestecate cu mercur, altele cu diferite substanțe la fel de primejdioase, fără nici o legătură cu scopul pe care pretindeau să-l urmărească, și mai curând vătămătoare decât lecuitoare pentru organism, în caz de infecție.

Nu pot să trec sub tăcere un vicleșug al unuia dintre acești falși medici, cu care îi ademenea pe săraci să se înghesuie la ușa lui, fără să facă nimic pentru ei fără bani. La anunțurile lui, pe care le împărțea pe stradă, adăugase următoarea informație scrisă cu litere mari:

„Celor săraci, sfaturi gratuite“.

Drept care, o puzderie de oameni săraci au năvălit la el, și doctorul le-a ținut niște cuvântări foarte frumoase, le-a examinat starea sănătății, constituția trupească, și le-a oferit o serie de sfaturi bune, cu totul lipsite de importanță. Dar încheierea tuturor acestora era că le oferea un preparat al lui din care, dacă lua o anumită doză în fiecare dimineață, n-aveau să se îmbolnăvească niciodată de ciumă – puneă cheazășie viața lui. Nu s-ar fi îmbolnăvit chiar de-ar fi locuit în aceeași casă cu bolnavi contaminați. Desigur că toți oamenii ar fi dorit să obțină leacul. Prețul acestuia însă era uriaș, cred că se ridica la o jumătate de coroană.

— Dar, domnule doctor, i-a spus o femeie, eu sunt o biată nevoiașă, trăiesc din pomana parohiei, și anunțul dumneavoastră zicea că pe săraci îi ajutați fără bani.

— Da, buna mea femeie, răspunse doctorul, chiar așa fac, cum scrie acolo. Celor săraci le dau sfaturi fără bani; dar nu și doctoria mea.

— Vai, domnule, urmă femeia, asta-i capcană întinsă celor săraci. Căci dumneavoastră le dați sfaturi pe nimic, dar ce sfaturi?